

Assessment of the groundwater recharge in the plain part of the Northern Bulgaria

Оценка на подхранването на подземните води в равнинната част на Северна България

Tatiana Orehova, Peter Gerginov
Татяна Орехова, Петър Гергинов

Геологически институт при БАН, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 24, 1113 София, България;
E-mails: tvorehova@gmail.com; p.gerginov@mail.bg

Ключови думи: подземни води, подхранване, воден баланс, Северна България.

Увод

Подхранването на подземните води е един от елементите на водния баланс, които силно зависят от климата. Дунавската равнина, заемаща равнинната част на Северна България, е покрита с лъсови отложения. Климатът тук е умерено-континентален, като валежната сума закономерно намалява от юг на север. Целта на настоящето изследване е оценка на многогодишното дифузно подхранване на подземните води в равнинната част на Северна България въз основа на климатични данни.

Методи и данни

Средният годишен воден баланс за равнинни терени е както следва (Szilagyi et al., 2003):

$$P - E = Q_s + Q_b,$$

където P , E , Q_s и Q_b са съответно средната годишна сума на валежите, действителната евапотранспирация, бърз повърхностен отток и базисен отток (baseflow, подземният компонент на речния отток). Методите за оценка на елементите на водния баланс са многобройни. При многогодишни оценки за практически цели са полезни по-прости методи, включително основани на регресионни уравнения, които са приложими за условията на България (Orehova, Gerginov, 2013).

Въз основа на експериментални данни Wang & Wu (2013) са установили, че крива от типа на Turc-Pike добре описва връзката между отношението Q_b/P и индекса на аридност Φ :

$$\frac{Q_b}{P} = 1 - [1 + (\Phi)^{-\nu}]^{1/\nu}, \quad \Phi = E_p / P,$$

където E_p е потенциална евапотранспирация (оценена тук по радиационното уравнение на Turc), а типичната стойност на параметъра ν е 3,3.

В дългосрочен аспект базисният отток представлява долната граница на подхранване на подземните води във водосборния басейн при условие, че евапотранспирация от подземните води е незначителна.

Действителната евапотранспирация бе оценена по регресионни уравнения (Sanford, Selnick, 2013), като входните параметри са: валежна сума, средна годишна температура, средна годишна максимална и минимална температура.

Докато индексът на аридност Φ включва потенциалната евапотранспирация, индексът на аридност по de Martonne (1926) се определя пряко от климатичните данни: $I_{dm} = P/(T + 10)$.

За избраните станции в Северна България са използвани климатични данни: валежи (период 1931–1985 г.) и температура на въздуха (период 1931–1970 г.).

Резултати и обсъждане

Резултатите от изчисления на водния баланс за избраните станции са представени в табл. 1 (поредени по нарастване на индекса I_{dm}) и на фиг. 1. Получените оценки са в съответствие с известните закономерности. Използваните методи са валидни за индекса на аридност по de Martonne под 29–30.

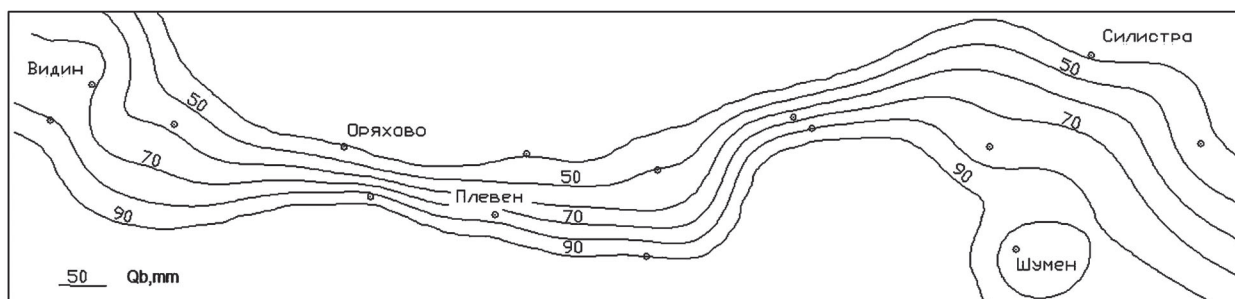
Направените оценки са регионални и не отчитат специфични условия на формиране на подземните води в карстови или слабопропускливи терени, както и при плитко залягащите подземни води.

Изводи

Представените резултати от изчисления на водния баланс за 15 станции от равнинната част на Северна

Таблица 1. Климатични параметри, индекси и елементи на средногодишния воден баланс за избрани станции

Станции	T °C	P mm	I _{дм}	E _p mm	E _p /P	Q _b /P %	Q _b mm	E mm	P – E mm	Q _s mm	Q _b /(P-E) %
Грамада	10,7	594	28,7	686,0	1,15	13,6	81,0	477,2	116,8	35,9	69,3
Исперих	10,6	587	28,5	695,4	1,18	12,8	75,2	483,2	103,8	28,7	72,4
Образцов чифлик	11,1	600	28,4	700,8	1,17	13,3	79,5	493,1	106,9	27,3	74,4
Шумен	11,0	597	28,4	706,6	1,18	12,8	76,6	493,9	103,1	26,5	74,3
Павликени	11,5	611	28,4	679,7	1,11	14,9	91,1	505,7	105,3	14,2	86,5
Кнежа	10,6	580	28,2	656,4	1,13	14,3	83,0	484,4	95,6	12,6	86,8
Видин	11,2	583	27,5	706,1	1,21	12,1	70,6	488,2	94,8	24,2	74,5
Плевен	11,6	578	26,8	682,2	1,18	12,9	74,7	483,3	94,7	20,0	78,9
Русе	12,1	586	26,5	732,4	1,25	11,2	65,5	489,0	97,0	31,4	67,6
Лом	11,6	558	25,8	719,1	1,29	10,3	57,6	466,8	91,2	33,5	63,2
Свищов	12,0	543	24,7	730,0	1,34	9,2	50,1	458,6	84,4	34,2	59,4
Крушари	10,7	506	24,4	697,7	1,38	8,6	43,6	437,4	68,6	25,0	63,5
Оряхово	12,2	518	23,3	734,5	1,42	8,0	41,4	441,9	76,1	34,8	54,3
Сомовит	11,9	507	23,2	725,6	1,43	7,8	39,4	438,2	68,8	29,3	57,4
Силистра	11,6	500	23,1	717,1	1,43	7,7	38,7	431,6	68,4	29,7	56,5

Фиг. 1. Изолинии на средногодишния базисен отток Q_b в mm за района на изследването

България потвърждават приложимостта на използваните методи за оценката им, основани на климатичните данни. Подхранването на подземните води в равнинната част на Северна България е в границите 38–91 mm на година, което съставя от 7,7 до 15% от валежната сума. Тези оценки отчитат само дифузното подхранване и не отчитат допълнително подхранване от повърхностни води.

Литература

- De Martonne, E. 1926. Une nouvelle fonction climatologique: l' indice d' aridité. – *La Meteorologie*, 449–458.
- Orehova, T., P. Gerginov. 2013. Groundwater recharge and baseflow as products of climate: example of Southeast Bulgaria. – *Geologica Balc.*, 42, 1–3 (in press).
- Sanford, W. E., D. L. Selnick. 2013. Estimation of evapotranspiration across the Conterminous United States using a regression with climate and land-cover data. – *JAWRA J. of the American Water Resources Association*, 49, 1, 217–230.
- Szilagyí, J., F. E. Harvey, J. F. Ayers. 2003. Regional estimation of base recharge to ground water using water balance and a base-flow index. – *Groundwater*, 41, 4, 504–513.
- Wang, D., L. Wu. 2013. Similarity of climate control on base flow and perennial stream density in the Budyko framework. – *Hydrology and Earth System Sci.*, 17, 1, 315–324.